

SAK:n ehdotukset hallitusohjelman EU-linjauksiin ja Euroopan komission ohjelmaan

1. Demokratiaa ja oikeusvaltiota suojelevia toimia on vahvistettava
2. Työelämän vähimmäislainsäädännön uudistamista jatkettava
3. Liikkuvan työvoiman yhdenvertaiset työehdot turvattava
4. Työmarkkinaosapuolten sopimisen edellytyksiä parannettava
5. EU:lle uusi tulevaisuusstrategia
6. EU:n talousohjauksen kunnioitettava työmarkkinasopimuksia ja kansallisia hyvinvointijärjestelmiä
7. EMU:ssa tarvitaan epätasapainojen hallintaa ja yhteistä rahoituskapasiteettia
8. Haitallinen verokilpailu kuriin
9. Kansainväliselle kaupalle ja liiketoiminnalle ihmisoikeuksia kunnioittavat säännöt
10. Parempi sääntely ei saa tarkoittaa suojelun purkamista

Lisätietoja:

Pekka Ristelä
pekka.ristela@sak.fi

1. Demokratiaa ja oikeusvaltiota suojelevia toimia on vahvistettava

EU on demokraattisten oikeusvaltioiden yhteisö. Demokratia ja oikeusvaltioperiaate ovat unionin jäsenyyden lähtökohtia, joista EU ei voi tinkiä. Vapaiden ja tasapuolisten vaalien ohella jokaisessa jäsenmaassa on turvattava kaikille jakamattomat ihmisoikeudet, järjestäytymisvapaus, vapaa tiedonvälitys, tieteen ja tutkimuksen vapaus sekä riippumaton oikeuslaitos.

EU:n demokraattisten peruseriaatteiden rikkomiselle on oltava tehokkaat sanktiot. Kannatamme komission esitystä EU:n varojen käytön entistä tiukemmasta sitomisesta oikeusvaltioperiaatteen. EU:n on myös tuettava aiempaa vahvemmin demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja ihmisoikeuksia puolustavaa kansalaisyhteiskuntaa.

2. Työelämän vähimmäislainsäädännön uudistamista jatkettava

EU:n sisämarkkinoiden tasapainoisen toiminnan turvaamiseksi unionin vähimmäislainsäädännöllä on varmistettava, ettei jäsenmaiden välinen kustannuskilpailu johda työntekijöiden oikeuksien ja suojelun heikentämiseen. On tärkeää turvata esimerkiksi se, ettei itsensä työllistämisen, alustatyön tai nollatuntisopimusten kaltaisia turvattomia työnteon muotoja käytetä työlainsäädännön ja työehtosopimusten kiertämiseen.

Työterveyden ja työturvallisuuden kehittämiseksi on tärkeä jatkaa komissiossa käynnissä olevaa työsuojeludirektiivien uudistamista. Olemassa olevien direktiivien päivityksen lisäksi toivomme komissiolta aloitetta psykososiaalisen kuormituksen hallintaa koskevista direktiivistä. Myös syöpävaarallisia aineita koskevan suojelun täydentämistä tulee jatkaa. Työsuojelun puutteet aiheuttavat työkyvyttömyyttä ja siten työntekijöille toimeentulo-ongelmia sekä työurien lyhentymistä. Työnantajalle ne aiheuttavat tuotannon ja toiminnan häiriöitä, tuotteiden ja palveluiden laadun heikkenemistä sekä tuottavuuden laskua. Jatkuva työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden takaaminen muuttuvissa työn ja työympäristön olosuhteissa on tärkeää.

Myös EU:n säännöt työntekijöiden tiedonsaannista ja kuulemisesta vaativat uudistamista. Esimerkiksi eurooppalaisia yritysneuvostoja koskevia säännöksiä tulee vahvistaa.

3. Liikkuvan työvoiman yhdenvertaiset työehdot turvattava

EU-maasta toiseen lähetettyjen työntekijöiden oikeutta yhdenvertaisiin työehtoihin vahvistettiin vuonna 2018 uudistetulla lähetettyjen työntekijöiden direktiivillä. Uudella vaalikaudella on tärkeää huolehtia siitä, että yhtäläiset oikeudet toteutuvat myös käytännössä.

EU-maiden välillä liikkuvien työntekijöiden oikeuksien valvonnassa tärkeä uusi toimija on Euroopan työviranomainen (ELA), jonka on tarkoitus aloittaa toimintansa kesällä 2019. ELA:n tarkoitus on auttaa työntekijöitä ja työnantajia saamaan tietoa oikeuksistaan ja velvoitteistaan, tukea jäsenmaita työvoiman liikkuvuuteen liittyvän EU-oikeuden toimeenpanossa sekä toimia välittäjänä jäsenmaiden välisissä erimielisyyksissä. Suomen EU-puheenjohtajuudella on tärkeä rooli sen varmistamisessa, että ELA:n toiminnan sujuva käynnistäminen saa jäsenmaiden tuen.

4. Työmarkkinaosapuolten sopimisen edellytyksiä parannettava

Työntekijöiden ja työnantajien järjestäytymiseen ja neuvotteluihin perustuva työelämän kehittäminen on keskeinen tekijä siinä, että Eurooppa ja erityisesti Pohjoismaat ovat kyenneet yhdistämään vahvan ja kilpailukykyisen talouden verrattain tasaiseen tulonjakoon ja korkeaan hyvinvointiin. Tätä vahvuutta on vaalittava ja vahvistettava myös niissä EU-maissa, joissa sopimisen kulttuuri ja instituutiot ovat muita heikompia.

Lähtökohtana EU:n työmarkkinoilla tulee olla työelämän kansainvälisten normien tinkimätön kunnioitus järjestäytymisvapauden ja neuvotteluoikeuden kaltaisista perusoikeuksista alkaen. Oleellista on myös olemassa olevien työmarkkinasopimusten kunnioitus. Talouskriisin aikainen työmarkkinaosapuolten ohittava sopimusten ja sopimusrakenteiden purkaminen ei saa toistua. Euroopan komission tulee varmistaa, että myös talouden eurooppalainen ohjaus tukee eikä heikennä työmarkkinajärjestöjen autonomisen sopimisen edellytyksiä.

Uuden komission on palattava käytäntöön, jossa EU-tason työmarkkinaosapuolten neuvottelemat ja uudeksi EU-lainsäädännöksi esittämät sopimukset viedään perussopimusten mukaisesti EU:n neuvoston päätettäväksi.

5. EU:lle uusi tulevaisuusstrategia

EU tarvitsee kattavan ja kunnianhimoisen tulevaisuusstrategian, joka yhdistää kasvu- ja kilpailukykytavoitteet sosiaalisiin ja ekologisiin päämääriin Lissabonin strategian ja Eurooppa 2020 -strategian tavoin. Strategiassa tulee määritellä EU:n yhteiset toimenpiteet, investoinnit ja sitoumukset, jotka edistävät sosiaalisesti oikeudenmukaista siirtymää digitaaliseen ja vähähiiliseen talouteen.

Kysymykset kasvupolitiikan työllisyys-, hyvinvointi- ja tulonjakovaikutuksista on otettava tulevaisuusstrategian keskiöön. Pohjoismaat toimivat hyvänä esimerkkinä kansainvälisesti verraten tasa-arvoisista ja hyvinvoivista vahvan luottamuksen yhteiskunnista, joiden kilpailukyky on maailman huippua. Konkreettinen keino luottamuksen vahvistamiseen ja toimivien ratkaisumallien löytämiseen on pitää työmarkkinajärjestöt tiiviisti mukana politiikan suunnittelussa ja toimeenpanossa niin kansallisella kuin eurooppalaisellakin tasolla.

6. EU:n talousohjauksen kunnioitettava työmarkkinasopimuksia ja kansallisia hyvinvointijärjestelmiä

Euroopan komission valmistelemat ja EU:n neuvoston päättämät suositukset ohjeistavat ja arvioivat vuosittain EU-maiden taloutta eurooppalaisella talouden ohjauksella. Talouspoliittisten suositusten pääasiallinen tarkoitus on ohjata jäsenmaiden talouspolitiikkaa siten, että suuret budjettialijäämät ja liiallinen velkaantuminen vältetään. Tavoitteena on myös makrotalouden vakaus.

EU:n talouspoliittisiin suosituksiin on alusta asti sisällytynyt myös työmarkkina- ja sosiaalipoliittisia näkökohtia. Viime vuosina näiden kysymysten seuranta ja niitä koskevia suosituksia on entisestään vahvistettu. Suosituksissa on asetettu tavoitteita muun muassa palkkakehityksen ja tuottavuuden suhteesta sekä eläkejärjestelmien sopeuttamisesta elinikien pidetessä.

Työmarkkina- ja sosiaalipoliittiset näkökulmat ovat tärkeitä, jotta talouspolitiikan suositukset ovat tasapainoisia eivätkä ohjaa jäsenmaita kansalaisten hyvinvoinnin ja luottamuksen kannalta kestävämpiin valintoihin. Jäsenmaiden sosiaalisen kehityksen seurannalla voidaan estää talouskriisin aikana laajalti kritisoidun, yksipuolisen ja hyvinvointivaikutuksiltaan vahingollisen vyönkiristyspolitiikan palaaminen.

Talouspolitiikan suositusten ei kuitenkaan pidä puuttua asioihin, jotka kuuluvat kansalliseen toimivaltaan tai työmarkkinaosapuolten sopimusautonomian piiriin. Talouspolitiikan ohjauksen ei pidä olla työmarkkina- tai sosiaalipolitiikan yhdenmukaistamisen väline, eikä se voi sitovasti puuttua esimerkiksi palkanmääritykseen, sosiaaliturvaan tai eläkkeisiin. Talouspolitiikan ohjaukselle ei pidä antaa EU:n perussopimusten näkökulmasta kyseenalaista valtaa myöskään EU:n rahastoille asetettavien ehtojen kautta.

7. EMU:ssa tarvitaan epätasapainojen hallintaa ja yhteistä rahoituskapasiteettia

EMU:n sääntöjen kehittämisessä lähtökohtana tulee olla, että jäsenmailla on valta ja vastuu omasta finanssipolitiikastaan. Finanssipolitiikan liikkumavaraa keinoitekoisesti rajoittaville säännöille ei ole tarvetta, jos jäsenmaat vastaavat itse omista lainoistaan. Maksukyvyttömyystilanteiden varalle on oltava mahdollisuus velkajärjestelyyn ja hätälainoitukseen, joiden ehdoista päätetään avoimesti ja demokraattisesti. Viimeksi sanotun mahdollistamiseksi kriisitilanteiden rahoitustukea varten perustettu Euroopan vakausmekanismi (EVM) tulee tuoda osaksi EU:n oikeudellista kehikkoa.

Vaihtotaseiden epätasapainot euroalueen maiden välillä olivat yksi talouskriisin keskeisistä syistä. Asian korjaamiseksi luotu makrotaloudellisten epävakauksien menettely on kuitenkin riittämätön, koska se kohtelee vaihtotaseen yli- ja alijäämiä epäsymmetrisesti ja sen sanktiot ovat heikkoja. Parempi malli olisi se, että vaihtotaseen tasapainosta yli kolme prosenttia poikkeavilta mailta vaadittaisiin pakollinen talletus Euroopan investointipankkiin. Liiallisten epätasapainojen ehkäisemisen ohella tämä menettely toimisi keinona investointien ja kokonaiskysynnän lisäämiseen.

Tulevien taantumien varalle euroalue tarvitsee myös elvyttävään politiikkaan riittävää yhteistä rahoituskapasiteettia, jonka maksukyvyyn takaisi viimekätisenä lainoittajana Euroopan keskuspankki. Tämä tarkoittaa yhteistä euroalueen finanssipolitiikkaa ja mahdollisuutta laskea liikkeelle yhteisiä velkakirjoja.

Yksittäisiin jäsenmaihiin kohdistuvien suhdannevaikeuksien ylittämiseen toisi apua euromaiden tasausrahasto, johon kukin jäsenmaa maksaa hyvinä aikoina ja saa taantumien kohdatessa automaattisesti tukea hyvinvointinsa ylläpitoon ja uuden kasvun mahdollistamiseen. Vastaavalla tavalla automaattiseksi vakauttajaksi esitettyä eurooppalaista työttömyysvakuutusjärjestelmää SAK ei kannata.

8. Haitallinen verokilpailu kuriin

Osa valtioista – myös EU:n sisällä – houkuttelee monikansallisia yrityksiä alhaisella verotuksella. Valtioiden välinen haitallinen verokilpailu ja monikansallisten yritysten aggressiivinen verosuunnittelu vähentävät verotuloja sekä vääristävät kilpailua, kun osa yrityksistä voi vältellä veronmaksua.

Yritysveron puolustaminen on oikeudenmukaisuuskysymys. Mitä vähemmän yritykset maksavat veroja, sitä enemmän verotuloja kerätään palkansaajilta ja kuluttajilta. Yritysveron alentaminen ei rahoita itseään tai tuo lisää verotuloja.

Euroopan komissio on vuonna 2016 tehnyt ehdotuksen direktiiviksi yhteisestä yhdistetystä yritysveropohjasta (Common Consolidated Corporate Tax Base CCCTB). Yhteisen yhdistetyn yritysveropohjan käyttöönotto tarkoittaa, että EU-maat verottavat monikansallisia yrityksiä yhtenä yksikkönä

siten, että koko konsernin voitot sekä tappiot lasketaan yhteen ja verotulot jaetaan maiden kesken sen mukaan, missä arvon arvioidaan syntyneen.

SAK katsoo, että haitallisen verokilpailun ja aggressiivisen verosuunnittelun vähentämiseksi Suomen tulee vaikuttaa aktiivisesti Euroopan unionissa tehtävään yritysverotuksen uudistamiseen. Yhteisen yhdistetyn yhtiöveropohjan lisäksi haitallisen verokilpailun rajoittaminen edellyttää, että säädetään yhtiöverojen eurooppalainen vähimmäistaso.

Suomen tulee edistää EU:ssa myös yritysten julkista maakohtaista raportointia, joka sisältää jokaisen toimintamaan osalta tiedot esimerkiksi työntekijöiden määrästä, voitosta, liikevaihdosta ja maksetuista tuloveroista. Monikansallisten yritysten verovastuullisuudesta on tällä hetkellä mahdotonta saada kokonaiskuva.

SAK kannattaa myös komission esittämää muutosta siihen, kuinka veroasioista päätetään EU:ssa. Yhteiset periaatteet pitäisi voida sopia enemmistöpäätöksin sen sijaan, että yksittäisten veroparatiisin tavoin toimivien jäsenmaiden annetaan estää yhteisen edun ja verotuksen oikeudenmukaisuuden kannalta tarpeelliset päätökset.

9. Kansainväliselle kaupalle ja liiketoiminnalle ihmisoikeuksia kunnioittavat säännöt

EU:n neuvottelemat kauppasopimukset ovat tärkeä väline kansainvälisen kaupan sääntöjen luomisessa. Työllisyyden kannalta tärkeiden vientimahdollisuuksien avaamisen ja kansainvälisten arvoketjujen mahdollistamisen ohella EU:n kauppasopimuksilla voidaan vaikuttaa siihen, etteivät Euroopan kauppakumppanit saa epäreilua kilpailuetua työntekijöiden perusoikeuksia tai kestävän kehityksen periaatteita rikkovista käytännöistä.

Tulevissa EU:n kauppasopimuksissa kestävän kehityksen sitoumuksia sekä ILO:n yleissopimuksiin ja valvontakäytäntöön nojaavia työntekijöiden oikeuksia on vahvistettava siten, että vakavat rikkomukset voivat johtaa sanktioihin.

Kauppa- tai investointisopimusten ei tule vaarantaa EU-maiden mahdollisuutta julkisten palveluiden järjestämiseen tai liiketoiminnan demokraattiseen sääntelyyn.

Kansainvälisen liiketoiminnan vastuullisuutta on edistettävä myös yritysten ihmisoikeusvastuusta säädettävällä lailla. Tällainen laki tulee seuraavalla vaalikaudella säätää Suomessa, mutta tasavertaisen kilpailun turvaamiseksi sitovan yritys vastuun vähimmäismääräyksistä tulee säätää myös EU-tasolla. YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskeviin periaatteisiin pohjautuvan lain mukaan yritysten tulisi kartoittaa tuotantoketjuihinsa liittyvät ihmisoikeusriskit sekä toimia riskien ja mahdollisten negatiivisten ihmisoikeusvaikutusten vähentämiseksi.

10. Parempi sääntely ei saa tarkoittaa suojelun purkamista

Euroopan komissio on pyrkinyt kehittämään unionin lainsäädäntötyötä niin sanotulla paremman sääntelyn ohjelmalla. Lainsäädännön avointa ja huolellista valmistelua kannattavat kaikki, mutta paremman sääntelyn ohjelmaa on kritisoitu yksipuolisesta, sääntelyn purkamista painottavasta näkökulmasta. Ihmisten ja ympäristön suojelu yhteisin eurooppalaisin säännöin on jäänyt sivuosaan.

Jatkossa EU:n lainsäädäntötyön kehittämisessä on varmistettava, että säännöksiä arvioidaan tasapainoisesti ja samalla huomioidaan talous-, työllisyys-, tulonjako-, hyvinvointi- ja ympäristövaikutukset. Olemassa olevan sääntelyn arvioinnissa puutteellisen sääntelyn aiheuttamien riskien ja kustannusten arviointi on yhtä tärkeää kuin tarpeettoman sääntelyn tunnistaminen.

